

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรม
การเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน^{*}
DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT PROCEDURE BY USING A
COMMUNITY-BASED LEARNING STRATEGY FOR ENHANCING PRODUCTIVE
COMPETENCE IN MATERIALS AND INNOVATION AMONG STUDENT TEACHERS
IN THE 21ST CENTURY

¹วรรณภา โคตรพันธ์ Wannapa Khotthaphan ²ณัฐฐิตาภรณ์ ชาตรี Natthitaporn Chatree

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Education, Ubon Ratchthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: wannapa.ubru@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) พัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จากการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ใช้ชื่อ PALEC คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินและสะท้อนผล ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ ผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และผลการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้อีกครั้ง หลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ในทุกด้านสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กระบวนการจัดการเรียนรู้, สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop learning management procedure to enhance the productive competence in materials and learning and teaching innovation among student teachers in the 21st century by using a community-based learning strategy and 2) develop productive competence in materials and learning and teaching innovation among student teachers in the 21st century using a community-based learning strategy. This research study consisted of 4 stages. The first stage focused on education and analysis of basic information. Secondly, it was the development of learning management procedure to enhance the productive competence in materials and learning and teaching innovation among these 21st century student teachers. The third stage involved the study of the effectiveness of learning management procedure to enhance the productive competence in materials and learning and teaching innovation among these 21st century student teachers. The last stage was the improvement of learning management procedure to enhance the productive competence in materials and learning and teaching innovation among these 21st century student teachers. The participants of this study were the student teachers majoring in general science from the Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, using a convenience sampling method. The results showed that the learning management procedure consisted of 5 stages called PALEC: 1) preparation, 2) analysis of community data, 3) learning management, 4) evaluation and reflection and 5) conclusion to apply. Moreover, the assessment of the appropriateness of the learning management procedure by experts were found appropriate at the highest level with an average of 4.53. Furthermore, the results showed that the productive competence in materials and learning and teaching innovation regarding knowledge, skills and attitudes of student teachers, after employing this learning management procedure, was all significantly higher than before employing this learning management a statistical significance of .01.

Keywords: Learning Management Procedure, Productive Competence in Materials and Innovation, Community-Based Learning

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) และสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning community) ดังนั้น จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะในด้านต่างๆ สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาคนคือการศึกษา ดังนั้นสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นแหล่งเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสามารถรับมือกับโลกอนาคตจะต้องปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนโดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน เป็นผู้สนับสนุน ผู้อำนวยความสะดวกหรือโค้ช เป็นกัลยาณมิตรที่ดีทั้งนักเรียน เพื่อน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักวิชาการครูผู้สอนจะต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนบริหารจัดการชั้นเรียน แนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาวะที่ดี มีความรู้ ทักษะสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน และสังคมได้ จะเห็นได้จากการมีหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น รายวิชาที่มีการบูรณาการท้องถิ่น เชื่อมโยงความรู้ของชุมชน “ภูมิปัญญา” สู่การจัดการเรียนรู้ เป็นลักษณะของการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนกับชุมชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ (Melaville & Blank, 2008 ; Beakley & West, 2003; เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2553) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การออกแบบการเรียนรู้ ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ ได้ฝึกทักษะการคิด การปฏิสัมพันธ์และการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน (วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียนและชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด ทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ตระหนักและเห็นคุณค่าในชุมชน และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ชุมชนและผู้เรียนได้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (วิจารณ์ พานิช, 2557, อ้างใน กล้า ทองขาว, 2561)

กระบวนการผลิตครูจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีใจรักและศรัทธาในวิชาชีพครู นักศึกษาครูต้องได้เรียนรู้จากปัญหาในห้องเรียนที่มีความท้าทายและได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ (coaching) จากครูพี่เลี้ยงที่เชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพครู (ประวิต เอรารรณ์, 2558) และจะต้องพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครูให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีความพร้อมสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม แต่จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและยังใช้สื่อวัตกรรมการเรียนการสอนน้อย เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสภาพปัญหาด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า ใช้สื่อการเรียนรู้ไม่หลากหลาย

ครูยังขาดทักษะในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้นักศึกษามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน โดยจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ผสมผสานแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้นักศึกษาครูให้ลงไปเรียนรู้ในโรงเรียนได้เรียนรู้ชุมชนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชนท้องถิ่นและนำมาบูรณาการเชื่อมโยงการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาให้ผู้เรียนโดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (Fleck, 2011) และเชื่อมโยงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้เรียนรู้จากของจริง ปฏิบัติจริงจนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อชุมชนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น

จากความจำเป็นดังกล่าว การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเกิดขึ้นเพื่อให้เป็นประโยชน์และเป็นต้นแบบของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและผลิตครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังเกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครูชุมชน และโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีมุ่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน เป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

ในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความหมายสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้แนวคิดสำหรับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. จุดมุ่งหมาย

ขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อจัดทำร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

ผู้ประเมินร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน วิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 5 คน

3. วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยจัดทำร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พร้อมคู่มือการดำเนินการ และนำไปตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและกำหนดโครงสร้างของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) สร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 3) ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) แบบประเมินความเหมาะสมของร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ 3) แบบประเมินความสอดคล้องของร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญตามแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับโดยนำร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และแบบประเมินร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตอบและรับแบบประเมินกลับ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินความเหมาะสมของร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบ นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของค่าดัชนีความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. จุดมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 430 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 49 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

3. วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบประเมินสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านความรู้ 2) แบบประเมินสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะ 3) แบบประเมินสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเจตคติ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทดลองใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

5.1 ออกแบบแผนการทดลอง นำรูปแบบไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ ศึกษากลุ่มเดียวก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design)

5.2 การนำรูปแบบไปทดลองใช้ 1) ทำการวัดสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนก่อนจัดกิจกรรมตาม (Pretest) กับนักศึกษาครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมตาม

ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ทำการวัดสมรรถนะการสอนวิทยาศาสตร์หลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Posttest) กับนักศึกษาครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4) นำผลที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการใช้รูปแบบโดยกำหนดประเด็นการพิจารณาประสิทธิภาพรูปแบบ ดังนี้ พิจารณาความแตกต่างระหว่างคะแนนการวัดสมรรถนะสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนก่อนการใช้และหลังการใช้ ของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติ t-test (for dependent)

6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาแล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการนำผลการประเมินผลการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ สำหรับนำไปปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องให้สมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ PALEC แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการศึกษา ชุมชนและวิธีเก็บข้อมูลชุมชน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ชุมชน (Analyze to Community Data) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต สถานที่สำคัญ โดยการลงพื้นที่จริง เรียนรู้สถานการณ์จริง ปรากฏชาวบ้านและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Learning Management) เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการแบ่งปัน สะท้อนความคิดเห็น ร่วมอภิปราย เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ชุมชนนำไปใช้ในการออกแบบ สร้างสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินและสะท้อนผล (Evaluation and Reflection) เป็นการประเมินผลการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน นำผลการปฏิบัติมาสะท้อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ (Conclusion to Apply) เป็นการให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนำเสนอ นวัตกรรมการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นไปเผยแพร่

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ปี พ.ศ. 2563 จำนวน 49 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ ของนักศึกษาครูก่อนและหลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ด้าน	ก่อน		หลัง		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
1. ด้านความรู้	14.22	2.01	22.92	2.64	27.777**	.000
2. ด้านทักษะ	2.84	0.21	4.56	0.15	49.521**	.000
3. ด้านเจตคติ	2.89	0.35	4.51	0.22	35.260**	.000

* p-value < 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติของนักศึกษาครู หลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในทุกด้านสูงกว่า ก่อนการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อแยกประเด็นในการเปรียบเทียบสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า

ด้านที่ 1 ด้านความรู้ พบว่า คะแนนประเมินสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านความรู้ก่อนการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.22 คะแนน และหลังการใช้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.92 คะแนน

ด้านที่ 2 ด้านทักษะ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะก่อนและหลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านทักษะก่อนและหลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน	ก่อน		หลัง	
ด้านทักษะ	Mean	S.D.	Mean	S.D.
1. สามารถวางแผน ออกแบบและสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัสดุในชุมชนท้องถิ่น	2.63	0.53	4.61	0.49

สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านทักษะ	ก่อน		หลัง	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.
2. ศึกษาสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น และนำมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน	2.49	0.54	4.88	0.33
3. เลือกใช้วัสดุในชุมชน ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน	2.53	0.65	4.71	0.46
4. สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เพื่อการผลิตสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนได้	2.76	0.72	4.53	0.50
5. มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง และการใช้สื่อการเรียนการสอน	3.24	0.75	4.33	0.59
6. สามารถออกแบบ และสร้างสื่อประเภทวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	2.90	0.76	4.50	0.50
7. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ICT ในการสืบค้นข้อมูล และการออกแบบสื่อนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการเผยแพร่	3.12	0.81	4.49	0.51
8. มีความสามารถในการออกแบบและผลิตนวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ICT	3.12	0.63	4.45	0.50
9. สามารถเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมสอดคล้องกับตัวชี้วัดเนื้อหาสาระ	3.06	0.59	4.55	0.50
10. สามารถออกแบบ สร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นและเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.70	0.55	4.70	0.50
11. ใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้	2.90	0.77	4.60	0.50
12. สามารถสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้บูรณาการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและนำไปเผยแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	2.60	0.64	4.40	0.50

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.56 โดยมีสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ การศึกษาสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น และนำมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 4.88 รองลงมา คือ การเลือกใช้วัสดุในชุมชน ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 4.71 และ สามารถออกแบบสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นและเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 4.70 ตามลำดับ

ด้านที่ 3 เจตคติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเจตคติก่อนและหลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านเจตคติก่อนและหลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ด้านเจตคติ	ก่อน		หลัง	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.
1. การเห็นความสำคัญของการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน	2.92	0.53	4.60	0.50
2. เห็นความสำคัญของการนำวัสดุที่มีในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนอย่างที่มีคุณค่า	2.94	0.52	4.65	0.50
3. มีความมุ่งมั่นในการออกแบบและสร้างสื่อการเรียนการสอน	2.90	0.47	4.49	0.50
4. เห็นคุณค่าของแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน	3.04	0.58	4.73	0.40
5. เป็นผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ รับรู้ไว และสามารถพิจารณาได้ว่าสิ่งใดเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ สิ่งใดเป็นข้อมูลที่ไม่ควรบริโภคหรือเผยแพร่	2.94	0.66	4.45	0.61
6. การสร้างสื่อการเรียนการสอนเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	2.92	0.64	4.65	0.48
7. การมีความซื่อสัตย์ในการใช้และการเผยแพร่สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน	2.69	0.65	4.49	0.51
8. การทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์	2.98	0.52	4.39	0.49
9. การมีความรับผิดชอบในการเผยแพร่สื่อและนวัตกรรมการเรียน	2.92	0.64	4.43	0.70
10. การมีความใฝ่เรียนรู้แสวงหาความรู้ใหม่ๆมาใช้ในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน	2.71	0.61	4.16	0.60
เฉลี่ยรวม	2.89	0.35	4.51	0.22

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเจตคติของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.51 โดยมีสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเจตคติสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ เห็นคุณค่าของแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 4.73 รองลงมา คือ เห็นความสำคัญของการนำวัสดุที่มีในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนอย่างที่มีคุณค่า, การสร้างสื่อการเรียนการสอนเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย 4.65 และการเห็นความสำคัญของการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 4.60 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้น (PALEC) คือ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการศึกษาชุมชนและวิธีเก็บข้อมูลชุมชน ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ชุมชน (Analyze to community Data) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้

ชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต สถานที่สำคัญ โดยการลงพื้นที่จริง เรียนรู้สถานการณ์จริง ประชาชนชาวบ้าน และนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ สรุปผล ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Learning Management) เป็นการจัดการกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการแบ่งปัน สะท้อนความคิดเห็นร่วมอภิปราย เชื่อมโยง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ชุมชนนำไปใช้ในการออกแบบ สร้างสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน ขั้นที่ 4 ขั้น ประเมินและสะท้อนผล (Evaluation and Reflection) เป็นการประเมินผลการสร้างสื่อและวัตกรรมการเรียนการสอน นำผลการปฏิบัติมาสะท้อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาสื่อและ วัตกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ (Conclusion to Apply) เป็นการ ให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนำสื่อ วัตกรรมการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นไปเผยแพร่ และผลการประเมินความเหมาะสม พบว่ามีคะแนนความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.55 ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ที่พัฒนาขึ้นมีลำดับขั้นตอน ที่มีความต่อเนื่องมีนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานเน้นให้ ผู้เรียนปฏิบัติจริง เชื่อมโยงบูรณาการความเป็นชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้ เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้ ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อมใน ขั้นที่ 1 ทำให้มีความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนของการศึกษาชุมชน และในขั้นตอนการวิเคราะห์ชุมชนผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการหาความรู้และความหมายด้วยตนเอง จากประสบการณ์ที่ผู้เรียนเรียนรู้ “โลกแห่งความจริง” มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการ หรือลักษณะของชุมชนนั้นๆ การที่ผู้เรียนได้สัมผัสชุมชนอย่างแท้จริง ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความ หลากหลายและความเท่าเทียมกัน (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) อีกทั้ง กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเสริมสร้าง ให้ผู้เรียนได้สิ่งที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์ชิ้นงาน สื่อและวัตกรรมการเรียน การสอนที่หลากหลายเกิดการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาผลงานให้มี คุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวิทยากร เชียงกูล (2550) ที่กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็น ฐานว่ามีเป้าหมายสำคัญ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนทำโครงการที่ตนเองสนใจและค้นหาความรู้ที่เกิดจากงานของ ตนเอง 2) ใช้วิธีการเรียนรู้แบบ peer to peer learning (เพื่อนช่วยเพื่อน) และเข้าไปในชุมชนมีส่วนร่วมใน การอภิปรายกับคนอื่นและมีส่วนร่วมในการทำงานกับคนอื่น ๆ ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 3) การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้เพื่อสร้างวัตกรรมการเรียนรู้ จากเหตุผลดังกล่าวมานี้จึงทำให้ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนานักศึกษาได้จริง

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูใน ศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากผลการพัฒนาสมรรถนะการสร้างสื่อและวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ หลังการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อ และวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในทุกด้านสูงกว่าก่อน การใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ มีเหตุผลหลายประการที่ส่งผลทำ ให้สมรรถนะด้านการสร้างสื่อและวัตกรรมการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น ประการแรก กระบวนการจัดการ เรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จากการลงพื้นที่จริงและเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของผู้เรียนอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียน รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยี

ที่ทันสมัยมาใช้ในการออกแบบและสร้างผลงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ซึ่งจะช่วยทำให้ ความรู้ความเข้าใจในความรู้เนื้อหา เข้าใจชุมชน รวมทั้งเกิดทักษะที่หลากหลาย ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การสร้างสรรค์ผลงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยัง ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติเชิงบวกต่อชุมชน ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของชุมชน (วิจารณ์ พานิช, 2557; กล้า ทองขาว, 2561) ประการที่สอง กระบวนการจัดการเรียนรู้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แยกส่วนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และผู้เรียน ชุมชน ได้มีส่วนร่วมเกิดประโยชน์ร่วมกัน เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการทำงานในชั้นเรียนกับชุมชนที่มีความหมายเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งผู้เรียนจะได้รับความรู้ ประสบการณ์จากการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 (วิทยากร เชียงกูล, 2550) สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและสร้างสื่อนวัตกรรม การเรียนการสอน นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียน นอกจากนี้ สื่อและ นวัตกรรมที่สร้างขึ้นยังมีความหลากหลายน่าสนใจนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แหล่งเรียนรู้ สถานที่ สำคัญของชุมชนได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนภายใต้ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายทางการศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อการเรียนการสอน ของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (PALEC) ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการศึกษา ชุมชนและวิธีเก็บข้อมูลชุมชน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ชุมชน (Analyze to Community Data) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต สถานที่สำคัญ โดยการลงพื้นที่จริง เรียนรู้สถานการณ์จริง ปรากฏชาวบ้าน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Learning Management) เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์ตรง มีการแบ่งปัน สะท้อนความคิดเห็น ร่วมอภิปราย เชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เรียนรู้ชุมชนนำไปใช้ในการออกแบบ สร้างสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินและสะท้อนผล (Evaluation and Reflection) เป็นการประเมินผลการสร้าง สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน นำผลการปฏิบัติมาสะท้อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปสู่การประยุกต์ใช้ (Conclusion to Apply) เป็นการให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและนำเสนอ นวัตกรรมการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นไป เผยแพร่

สรุปองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปใช้เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในขั้นของการวิเคราะห์ชุมชน ควรมีการประสานความร่วมมือกับชุมชนให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ชุมชน ผู้สอน ผู้เรียน และให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การนำกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อและนวัตกรรมการ

เรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปใช้ บทบาทของผู้สอนมีส่วนสำคัญมากในการชี้แนะและให้คำปรึกษากับผู้เรียนเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลชุมชน นำไปสู่การออกแบบสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจสร้างสรรค์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาครูในด้านการจัดการเรียนรู้และการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่น

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสร้างสื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กล้า ทองขาว. (2561). การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management = CBEM). แหล่งที่มา www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377584927.docx สืบค้นเมื่อ 17 ก.ค. 2562.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2558). ระบบการผลิตครูโดยใช้โรงเรียนสุภาพเป็นฐาน. *วารสารวิชาการคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 1(1). 28-29.
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2553). การพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในชุมชนประมงภัยพิบัติสีนาคี: กรณีศึกษาชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดพังงา. *วารสารร่มพญักษ์*. 28(2). 2-4.
- วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). ข้อเสนอแนะทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย โครงการ ศึกษาเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสภาวะคนไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). *นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา*. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/565909> สืบค้นเมื่อ 17 ก.ค. 2562.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). *อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 11(3). 179 – 191.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542- 2551)*. กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- Beakley, B. A., Yoder, S. L. & West, L. L. (2003). *Community-Based Instruction: A Guidebook for Teachers*. Council for Exceptional Children, Arlington, VA.

Flecky, K. (2011). **Foundations of service learning**. Jones and Bartlett. From http://samples.jbpub.com/9780763759582/59582_CH01_FINAL.pdf Retrieved June 14, 2018.

Melaville, A., Berg, A. C. & Blank, M. J., (2008). **Community-based learning: Engaging students for success and citizenship**. Washington: Coalition for Community School.